Güncel Yaklaşımlarla Sosyal Bilgiler Öğretimi

Editörler:
Mustafa TAHİROĞLU
Sinan ARI
Murat TEMUR

PEGEM AKADEMİ

Editörler: Prof. Dr. Mustafa Tahiroğlu • Dr. Sinan Arı • Dr. Murat Temur

GÜNCEL YAKLAŞIMLARLA SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ

ISBN 978-625-5442-13-0

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2026, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere http://pegem.net adresinden ulaşılabilmektedir.

1. Baskı: Kasım 2026, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Özgürel
Dizgi-Grafik Tasarım: Umutcan Çağlayan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sayfa Basım Sanayi Ticaret Ltd. Şti.
İvedik OSB Matbaacılar Sit. 1514. Cad. No: 23-25
Yenimahalle/ANKARA

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 77079

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Eğitimin genel amaçlarından biri, insanları çağın gerektirdiği bilgi, beceri ve değerlerle donatarak yaşama hazırlamaktır. Bu süreçte bireylerin öncelikle kendilerini, içinde yaşadıkları toplumu ve dünyayı tanımaları önem taşımaktadır. Çünkü insan, yaşamını sosyal, kültürel, ekonomik ve doğal çevreyle etkileşim içinde sürdürmektedir. Bu yüzden insanların toplumsal yaşama uyum sağlamaları, karşılaştıkları sorunlara çözüm üretmeleri, hak ve sorumluluklarının bilincinde olmaları beklenmektedir. Bu beklentilerin karşılanmasında temel eğitim önemli bir yere sahiptir. Temel eğitim süreçlerinde öğrencilerin toplumsal yaşama hazırlanmalarını ve etkin birer vatandaş olarak yetişmelerini amaçlayan derslerden biri de Sosyal Bilgiler öğretimidir. Bu ders kapsamında öğrencilerin toplumsal yaşama uyum sağlamaları, öğrendiklerini günlük yaşamlarıyla ilişkilendirmeleri, karşılaştıkları sorunlara yönelik çözüm üretmeleri, edindikleri bilgi, beceri ve değerleri davranışlarına yansıtmaları hedeflenmektedir. Bu yüzden Sosyal Bilgiler öğretiminin, öğrencilerin gelişim özellikleri, yaşadıkları çevre, toplumsal ihtiyaçlar ve değişen dünya koşulları dikkate alınarak planlanması ve yürütülmesi önem taşımaktadır.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli çerçevesinde hazırlanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda da öğrencilerin gelişim özellikleri, ilgi ve ihtiyaçları ile hazırbulunuşluk düzeyleri temel alınarak ve sosyal bilimlerin farklı alanlarından yararlanılarak oluşturulan içerik; kavramsal beceriler, alan becerileri, sosyal-duygusal öğrenme becerileri, okuryazarlık becerileri ve Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi ile bütünleştirilmiştir. Öğrenme-öğretme süreçlerinde ise araştırma, inceleme, sorgulama, problem çözme ve karar verme gibi becerilerin geliştirilmesine önem verilmiştir. Ayrıca öğrencilerin öğrendiklerini günlük yaşamlarıyla ilişkilendirmeleri ve toplumsal sorunlara duyarlı bireyler olarak yetişmeleri amaçlanmıştır. Ancak bir öğretim programının hazırlanması kadar, uygulayıcılar tarafından anlaşılması da önem taşımaktadır.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı temel alınarak hazırlanan bu kitapta, programın genel yapısı, içeriği ve öğrenme-öğretme süreçleri ele alınmıştır. Bu kapsamda programda yer alan kavramsal beceriler, eğilimler, alan becerileri, sosyal-duygusal öğrenme becerileri, Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi ve sistem düşüncesi bağlamında okuryazarlık becerileri incelenmiştir. Bunun yanında Sosyal Bilgiler dersinde ölçme ve değerlendirme, farklılaştırılmış öğretim, okul dışı öğrenme ortamları ve öğrenme yaşantılarının düzenlenmesine yer verilmiştir. Ayrıca Birlikte Yaşamak, Evimiz Dünya, Ortak Mirasımız, Yaşayan Demokrasimiz, Hayatımızdaki Ekonomi, Teknoloji ve Sosyal Bilimler öğrenme alanlarına yer verilmiştir. Bu öğrenme alanlarının öğrenme çıktıları, içerikleri, ilişkili disiplinleri, becerileri, değerleri ve eğilimleri incelenerek öğrenme-öğretme süreçlerinin nasıl yürütülebileceğine yönelik açıklamalar ve örnek uygulamalar sunulmuştur. Kitabın alana katkı sağlamasını temenni eder, başta yazarlar olmak üzere hazırlanmasında emeği geçen herkese teşekkürlerimizi sunarız.

Mustafa Tahiroğlu, Sinan Arı ve Murat Temur

Ekim, 2026

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

1. Bölüm: Sosyal Bilgiler Dersi Nedir?
Prof. Dr. Mustafa TAHİROĞLU, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-8862-3234

2. Bölüm: 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Genel Yapısı ve İçeriği
Dr. Öğr. Üyesi Abdulkerim DEMİR, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-7968-9557
Prof. Dr. Selahattin KAYMAKCI, Kastamonu Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-5905-9902

3. Bölüm: Sosyal Bilgiler Dersi ve Kavramsal Beceriler
Doç. Dr. Gizem TABARU ÖRNEK, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-4152-4324

4. Bölüm: Sosyal Bilgiler Dersi ve Eğilimler
Prof. Dr. Hakan AKDAĞ, Mersin Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-7892-7733

5. Bölüm: Sosyal Bilgiler Dersi Alan Becerileri
Doç. Dr. Emine KARASU AVCI, Kastamonu Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-3135-2557

6. Bölüm: Sosyal Bilgiler Dersi ve Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri
Doç. Dr. Ahu TANERİ, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-1339-9159

7. Bölüm: Sosyal Bilgiler Dersi ve Erdem Değer Eylem Çerçevesi
Dr. Onur GÜLERYÜZ, Bağımsız Araştırmacı
ORCID No: 0000-0002-7771-156X
Prof. Dr. Bahadır KILCAN, Gazi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-0646-1804

8. Bölüm: Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Sistem Düşüncesi Bağlamında Okuryazarlık Becerileri
Dr. Öğr. Üyesi Murat TEMUR, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-8548-6342
Dr. Sultan KUŞ, Milli Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0000-0003-2316-4713

9. Bölüm: Sosyal Bilgiler Dersinde Ölçme ve Değerlendirme
Prof. Dr. Elvan YALÇINKAYA, Erciyes Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-1838-0411

10. Bölüm: Sosyal Bilgiler Dersi ve Farklılaştırılmış Öğretim
Dr. Öğr. Üyesi Sinan ARI, Bayburt Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-0769-7317

11. Bölüm: Sosyal Bilgiler Dersinde Okul Dışı Öğrenme Ortamları
Prof. Dr. Yaşar KOP, Kafkas Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-7742-0490

12. Bölüm: Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrenme Yaşantıları
Dr. Öğr. Üyesi Sinan ARI, Bayburt Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-0769-7317
Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Fatih KIZILKAYA, Bayburt Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-7143-279X

13. Bölüm: Birlikte Yaşamak Öğrenme Alanı
Dr. Ahmet Galip YÜCEL, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-9435-7315

14. Bölüm: Evimiz Dünya Öğrenme Alanı
Doç. Dr. Kudret AYKIRI, Pamukkale Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-2413-0593

15. Bölüm: Ortak Mirasımız Öğrenme Alanı
Doç. Dr. Neval AKÇA BERK, Çukurova Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-1383-8123
Doç. Dr. Fatma GÜLTEKİN, Aksaray Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-4698-1716

16. Bölüm: Yaşayan Demokrasimiz Öğrenme Alanı
Doç. Dr. Mustafa EROL, Yıldız Teknik Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-1675-7070
Muhammet Eren MACİT, Yıldız Teknik Üniversitesi
ORCID No: 0000-0004-2681-6814

17. Bölüm: Hayatımızdaki Ekonomi Öğrenme Alanı
Dr. Öğr. Üyesi Lütfullah ÇELİKTEN, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-5300-9936

18. Bölüm: Teknoloji ve Sosyal Bilimler Öğrenme Alanı
Dr. Öğr. Üyesi Selda ŞAN, Ege Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-8680-7491
Dr. Öğr. Üyesi Papatya DEMİR, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-3398-669X

İÇİNDEKİLER

Ön Söz iii
Bölümler ve Yazarları iv

1. BÖLÜM
SOSYAL BİLGİLER DERSİ NEDİR?

Giriş 1
Sosyal Bilgilerin Özellikleri 2
Sosyal Bilgilerin Tanımı ve Kavramsal Çerçevesi 2
Sosyal Bilgilerin İçeriği ve Kapsamı 5
Sosyal Bilgiler Öğretimi 9
Sosyal Bilgiler Öğretiminin Amacı, Önemi ve İşlevleri 9
Sosyal Bilgiler Öğretiminde Temel Esaslar 17
Etkili Vatandaş Yetiştirme 17
Bilgi Temeli (Disiplinler Arası ve Bütünleşik Yapı) 18
Kültürleme 19
Çocuğa Görelik 20
Zaman ve Mekân 21
Yaşama Yakınlık ve Güncellik 22
Araştırma, Sorgulama ve Kanıta Dayalı Öğrenme 23
Bilgi, Beceri ve Değer Bütünlüğü 24
Sosyal Bilgiler Öğretiminde Temel Yaklaşımlar 25
Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi 26
Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi 27
Yansıtıcı Araştırma (Sorgulama) Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi 28
Sonuç 30
Kaynakça 31

2. BÖLÜM
2024 SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ GENEL YAPISI VE İÇERİĞİ

Giriş 35
Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın Modeldeki Yeri 36
Ortak Metin'in İşlevi ve Öğrenci Profili 36
Programın Modelle İlişkilendirilme Biçimi 38
Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın Temel Yaklaşımı ve Amaçları 39
Programın Temel Yaklaşımı 39
Programın Yatay ve Dikey İlişkileri 41
Programın Özel Amaçları 42
Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın Yapısı 44
Öğrenme Alanları ve Süre Dağılımı 44

Programın Bileşenleri ... 46
Programın Kodlama Sistemi ... 48
Programın Beceri Odaklı Yapısı ... 51
Maarif Modeli Beceriler Çerçevesi ... 51
Alan Becerileri ve Öğrenme Çıktılarıyla İlişkilendirilmesi ... 53
Programın Değer Temelli Yapısı ... 55
Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi ... 55
Değerlerin Programdaki Yeri ve Değer Öğretimi Yaklaşımları ... 56
Programlar Arası Bileşenler ... 58
Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri ... 58
Okuryazarlık Becerileri ... 60
Programlar Arası Bileşenlerin Öğrenme Sürecine Yansıtılması ... 62
Programın Uygulanmasına İlişkin Esaslar ... 63
Uygulamaya İlişkin Genel Esaslar ... 63
Öğrenme-Öğretme Sürecinin Kurgusu ve Yaşamla Bağlantı ... 64
Farklılaştırma Uygulamaları ... 66
Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımı ... 68
2024 Programının 2018 Programından Farklılaşan Yönleri ... 69
Genel Görünüm ve Yapısal-Kavramsal Farklılaşma ... 69
Beceri ve Değer Anlayışındaki Farklılaşma ... 73
Ölçme ve Değerlendirme ve Öğretmene Sunulan Rehberlik ... 74
Sonuç ... 76
Kaynakça ... 77

3. BÖLÜM
SOSYAL BİLGİLER DERSİ VE KAVRAMSAL BECERİLER

Giriş ... 79
Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Yapısı ... 80
Öğrenme Alanları (Tematik Yapı) ... 80
K12 Beceriler Çerçevesi ... 81
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri ... 81
Değerler Eğitimi (Erdem-Değer-Eylem) ... 81
Öğrenme-Öğretme Yaşantıları ve Farklılaştırma ... 81
Öğrenme Kanıtları (Ölçme ve Değerlendirme) ... 82
Okul Temelli Planlama ... 82
Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde Beceri Temelli Yaklaşım ... 82
Bütüncül Eğitim Anlayışı ... 83
K12 Beceriler Çerçevesi ve Yapısı ... 84
Kavramsal Beceriler ... 85
Alan Becerileri ... 85
Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri ... 85
Okuryazarlık Becerileri ... 86
Eğilimler ... 86

Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinde Kavramsal Beceriler ... 86
Temel Beceriler ... 87
Bütünleşik Beceriler ... 88
Üst Düzey Düşünme Becerileri ... 88
Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda Kavramsal Beceriler ... 89
Sosyal Bilgiler Dersinde Kavramsal Becerilerin Kazandırılması ... 93
Etkinlik Örnekleri ... 93
Etkinlik Adı: Dijital Güvenlik Sözüm ... 93
Etkinlik Adı: Şehrimin Ekonomik Haritası ... 94
Etkinlik Adı: Dijital Vatandaşlık Dedektifleri ... 95
Etkinlik Adı: Millî Meseleler Karşısında Biz ... 97
Sonuç ... 98
Kaynakça ... 99

4. BÖLÜM
SOSYAL BİLGİLER DERSİ VE EĞİLİMLER

Giriş ... 101
Kavramsal Çerçeve: Maarif Modeli'nde Eğilimler ... 102
Benlik Eğilimleri (E1) ... 102
Sosyal Eğilimler (E2) ... 103
Entelektüel Eğilimler (E3) ... 103
Eğilimlerin Sosyal Bilgiler Öğretimi ile İlişkisi, Amacı ve Önemi ... 104
Sosyal Bilgiler Dersinde Eğilimlerin Kazandırılma Süreci (Uygulama) ... 108
Öğrenme-Öğretme Yaşantıları ... 108
Tarihsel Kaynaklarla Çalışma ... 109
Tartışma ve Diyalog ... 109
Drama ve Rol Oynama ... 109
İş Birlikli Öğrenme ve Proje Çalışmaları ... 110
Disiplinler Arası Yaklaşım ... 110
Farklılaştırma: Zenginleştirme ve Destekleme ... 111
Zenginleştirme ve Entelektüel Eğilimlerin Derinleşmesi ... 111
Destekleme ve Benlik-Sosyal Eğilimlerin Korunması ... 111
Okul Temelli Planlama ... 112
Öğretmenin Uygulama Sürecindeki Rolü ... 113
Uygulama Sürecinin Değerlendirilmesi ... 113
Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımı ... 115
Süreç Odaklı Değerlendirme ... 115
Gözlem ve Geri Bildirim ... 116
Uygulayıcılara Yönelik Öneriler ... 117
Sonuç ... 118
Kaynakça ... 119

5. BÖLÜM
SOSYAL BİLGİLER DERSİ ALAN BECERİLERİ

Giriş ... 126
Beceri Kavramı ... 128
Alan Becerileri ... 130
2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Alan Becerileri ... 132
Etkinlik Örnekleri ... 140
Etkinlik 1: Mahallemizde Sosyal Katılım ... 140
Etkinlik 2: Geçmişten Bugüne Değişen Evimiz ... 141
Etkinlik 3: Yaşadığım Yerin Haritasını Okuyorum ... 142
Etkinlik 4: Geçmişte Bir Kararın İzini Sürüyorum ... 143
Sonuç ... 145
Kaynakça ... 146

6. BÖLÜM
SOSYAL BİLGİLER DERSİ VE SOSYAL-DUYGUSAL ÖĞRENME BECERİLERİ

Giriş ... 148
Sosyal-Duygusal Öğrenmenin Kavramsal Çerçevesi ... 150
Sosyal-Duygusal Öğrenmenin Tanımı ve Kapsamı ... 150
Uluslararası Sosyal-Duygusal Öğrenme Çerçeveleri ... 150
CASEL Çerçevesi ... 150
OECD'nin Sosyal ve Duygusal Becerilere Yaklaşımı ... 151
Türkiye'de Sosyal-Duygusal Öğrenme Araştırmaları ... 151
Uluslararası Çerçeveler ile Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin İlişkisi ... 152
Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinde Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri ... 153
Programlar Arası Bileşen Olarak Sosyal-Duygusal Öğrenme ... 153
Sosyal-Duygusal Öğrenme Beceri Alanları ... 154
Sosyal Bilgiler Dersinin Sosyal-Duygusal Öğrenme Potansiyeli ... 155
Dersin Doğasından Kaynaklanan Yakınlık ... 155
Sorgulama, Müzakere ve Sosyal-Duygusal Öğrenme ... 156
Tarihsel Empati ile Sosyal Farkındalığın Ayrımı ... 156
Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerilerinin İzlenmesi ve Değerlendirilmesi ... 157
Süreç Odaklı İzleme ... 157
Sosyal Bilgiler Bağlamında Öğrenme Kanıtları ... 158
Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar ... 158
Sonuç ... 159
Kaynakça ... 160

7. BÖLÜM
SOSYAL BİLGİLER DERSİ VE ERDEM DEĞER EYLEM ÇERÇEVESİ

Giriş ... 162
Etkili Öğretim Yöntemleri ... 164
Genel Stratejiler ... 165
Karakter Eğitiminin 11 İlkesi ... 167
İyi Karakterin Bileşenleri Modeli ... 168
Dört Bileşenli Model ... 170
Eylem Günlüğü ... 171
Olası Zorluklar ... 173
Sosyal Bilgiler Dersinde Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi: Örnek Uygulama ... 174
Sonuç ... 181
Kaynakça ... 182

8. BÖLÜM
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ VE SİSTEM DÜŞÜNCESİ BAĞLAMINDA OKURYAZARLIK BECERİLERİ

Giriş ... 184
TYMM ve Sistem Düşüncesi ... 185
Sistem Düşüncesi Çerçevesinde Okuryazarlık Becerileri ... 186
TYMM ve Okuryazarlık Becerileri ... 188
Bilgi Okuryazarlığı ... 189
Dijital Okuryazarlık ... 190
Finansal Okuryazarlık ... 191
Görsel Okuryazarlık ... 192
Kültür Okuryazarlığı ... 192
Vatandaşlık Okuryazarlığı ... 193
Veri Okuryazarlığı ... 194
Sürdürülebilirlik Okuryazarlığı ... 195
Sanat Okuryazarlığı ... 196
Sistem Düşüncesi ve Okuryazarlık Becerilerinin SBDÖP'e Yansımaları ... 197
Sonuç ... 199
Kaynakça ... 200

9. BÖLÜM
SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Giriş ... 202
Ölçme ve Değerlendirme Kavramı ... 203
Geleneksel Ölçme ve Değerlendirme ... 204
Alternatif Ölçme ve Değerlendirme ... 205
Proje ve Performans Görevi ... 209
Rubrik (Dereceli Puanlama Anahtarı) ... 211

Portfolyo 213
Öz Değerlendirme 214
Akran Değerlendirme 215
Kavram Haritaları 216
Yapılandırılmış Grid 216
Anlam Çözümleme Tablosu 217
Tanılayıcı Dallanmış Ağaç 219
Sonuç 220
Kaynakça 220

10. BÖLÜM
SOSYAL BİLGİLER DERSİ VE FARKLILAŞTIRILMIŞ ÖĞRETİM

Giriş 223
Farklılaştırılmış Öğretim 224
Zenginleştirme 226
Destekleme 226
Farklılaştırılmış Öğretimin Kuramsal Temelleri 226
Yapılandırmacı Yaklaşım 226
Sosyal Yapılandırmacılık 227
Beyin Temelli Öğrenme Kuramı 227
Çoklu Zekâ Kuramı 228
Öğrenme Stilleri 228
Farklılaştırma Boyutları 229
İçerik 229
Süreç 230
Ürün 230
Öğrenme Ortamı 230
Farklılaştırılmış Öğretimde Kullanılabilecek Stratejiler 231
İstasyonlar 231
Merkezler 231
Ajandalar 232
Kademelendirilmiş Etkinlik 232
Karmaşık Öğretim 232
Öğrenme Sözleşmesi 232
Öykü Temelli Öğrenme 233
Grup Araştırması 233
Program Sıkıştırma 233
Okuma Çemberi 234
Katlı Öğretim 234
Sosyal Bilgiler Dersi ve Farklılaştırılmış Öğretim 235
Sosyal Bilgiler Dersinde Farklılaştırmaya Duyulan İhtiyaç 237
Sosyal Bilgiler Dersinde Zenginleştirme 238

Sosyal Bilgiler Dersinde Destekleme 238
Sonuç 244
Kaynakça 245

11. BÖLÜM
SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE OKUL DIŞI ÖĞRENME ORTAMLARI

Giriş 248
Okul Dışı Öğrenme Nedir? 249
Okul Dışı Öğrenimin Tarihçesi 251
Okul Dışı Öğrenimin Özellikleri ve Yararlıkları 251
TYMM'ye Göre Hazırlanan Sosyal Bilgiler Dersinde Okul Dışı Öğrenme 253
TYMM Modeline Göre Düzenlenen Sosyal Bilgiler Dersinde Okul Dışı Öğrenmenin Gerçekleştirilebileceği Konular ve Mekânlar 259
Okul Dışı Öğrenmenin Değerlendirilmesi 261
Sosyal Bilgiler Dersinde Yapılabilecek Okul Dışı Öğrenmeye Dair Bazı Etkinlik Örnekleri 262
Alan Gezisi/Gezileri 262
Yerel Tarih Araştırması ile Sözlü Tarih Çalışması 262
Müze Eğitimi 263
Sonuç 263
Kaynakça 264

12. BÖLÜM
SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE ÖĞRENME YAŞANTILARI

Giriş 266
Sosyal Bilgilerde Öğrenme Yaşantılarında Temel Alınan Yaklaşımlar 268
Yaşantı Temelli Öğrenme 269
Bağlam Temelli Öğrenme 272
Proje Temelli Öğrenme 275
Sorgulamaya Dayalı Öğrenme 279
İş Birlikli Öğrenme 282
Sonuç 285
Kaynakça 287

13. BÖLÜM
BİRLİKTE YAŞAMAK ÖĞRENME ALANI

Giriş ... 291
Birlikte Yaşamak Öğrenme Alanının Kuramsal Çerçevesi ... 292
Birlikte Yaşamak Öğrenme Alanının TYMM'nin Genel Felsefesiyle İlişkisi ... 293
Değerlerin Entegrasyonu ... 295
Birlikte Yaşamak Öğrenme Alanının Analizi ... 297
Öğrenme Alanının Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırılması ... 301
Dördüncü Sınıf ... 302
Beşinci Sınıf ... 306
Altıncı Sınıf ... 310
Yedinci Sınıf ... 313
Örnek Ders Planı ... 317
Sonuç ... 321
Kaynakça ... 322

14. BÖLÜM
EVİMİZ DÜNYA ÖĞRENME ALANI

Giriş ... 323
Evimiz Dünya Öğrenme Alanının Program Bileşenleri ... 325
Evimiz Dünya Öğrenme Alanının Amaçlarına Karşılık Gelen İçerik Çerçevesi ... 325
Evimiz Dünya Öğrenme Alanının Öğrenme Çıktısı Sayıları ve Ders Süreleri ... 328
Evimiz Dünya Öğrenme Alanındaki Alan Becerileri ... 328
Evimiz Dünya Öğrenme Alanında Yer Alan Kavramsal Beceriler ... 329
Evimiz Dünya Öğrenme Alanında Yer Alan Eğilimler ... 330
Evimiz Dünya Öğrenme Alanında Yer Alan Programlar Arası Bileşenler ... 331
Evimiz Dünya Öğrenme Alanında Yer Alan Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri ... 331
Evimiz Dünya Öğrenme Alanında Yer Alan Değerler ... 332
Evimiz Dünya Öğrenme Alanında Yer Alan Okuryazarlık Becerileri ... 333
Evimiz Dünya Öğrenme Alanında Yer Alan Disiplinler Arası İlişkiler ... 333
Evimiz Dünya Öğrenme Alanında Yer Alan Beceriler Arası İlişkiler ... 334
Sınıflara Göre Evimiz Dünya Öğrenme Alanı ... 335
Dördüncü Sınıf Evimiz Dünya Öğrenme Alanı ... 335
Konum ve Yön Bulurken Haritaları Kullanabilme ... 336
Yakın Çevresinden Hareketle Doğa ve İnsan İlişkisini Çözümleyebilme ... 337
Afetlerin Etkilerini Azaltma Konusunda Yapılabileceklere İlişkin Oluşturduğu Ürünü Paylaşabilme ... 337
Beşinci Sınıf Evimiz Dünya Öğrenme Alanı ... 338
Yaşadığı İlin Göreceli Konum Özelliklerini Belirleyebilme ... 338
Yaşadığı İlde Doğal ve Beşerî Çevredeki Değişimi Neden ve Sonuçlarıyla Yorumlayabilme ... 339

Yaşadığı İlde Meydana Gelebilecek Afetlerin Etkilerini Azaltmaya Yönelik Farkındalık Etkinlikleri Düzenleyebilme 340
Ülkemize Komşu Devletler Hakkında Bilgi Toplayabilme 341
Altıncı Sınıf Evimiz Dünya Öğrenme Alanı 342
Ülkemizin, Kıtaların ve Okyanusların Konum Özelliklerini Belirleyebilme 342
Ülkemizin Doğal ve Beşerî Çevre Özellikleri Arasındaki İlişkiyi Çözümleyebilme 343
Ülkemizin Türk Dünyasıyla Kültürel İş Birliklerini Yorumlayabilme 344
Yedinci Sınıf Evimiz Dünya Öğrenme Alanı 345
Küreselleşmenin İnsan ve Toplum Hayatında Meydana Getirdiği Değişimi Yorumlayabilme 345
Bölgesel ve Küresel Sorunların Çözümünde Ülkemizin Rolünü Özetleyebilme 346
Evimiz Dünya Öğrenme Alanına ilişkin Örnek Ders Planı 347
Sonuç 349
Kaynakça 350

15. BÖLÜM
ORTAK MİRASIMIZ ÖĞRENME ALANI

Giriş 352
Ortak Mirasımız Öğrenme Alanının Kapsamı ve Sınıf Düzeylerine Dağılımına Genel Bakış 353
Ortak Mirasımız Öğrenme Alanının Temel Kabulleri 358
Ortak Mirasımız Öğrenme Alanında Ön Değerlendirme Süreci 360
Ortak Mirasımız Öğrenme Alanında Köprü Kurma Süreci 362
Ortak Mirasımız Öğrenme Alanında Öne Çıkan Beceriler, Değerler ve Eğilimler 365
Ortak Mirasımız Öğrenme Alanında Öğrenme Öğretme Süreçleri 369
Ortak Mirasımız Öğrenme Alanında Farklılaştırma Uygulamaları 374
Ortak Mirasımız Öğrenme Alanında Değer Kazandırma Süreçlerinin Derse Entegrasyonu 378
Kaynakça 387

16. BÖLÜM
YAŞAYAN DEMOKRASİMİZ ÖĞRENME ALANI

Giriş 388
Öğrenme Alanının Genel Yapısı 390
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri 392
Dördüncü Sınıf Öğrenme Çıktıları 392
Cumhuriyet'e Giden Yolda Mustafa Kemal Atatürk ve Türk Milleti 392
Cumhuriyetin Getirdiği Yenilikler 393
Demokratik Katılım ve Okul Yaşamı 395
Beşinci Sınıf Öğrenme Çıktıları 396
Demokrasi ve Cumhuriyet Arasındaki İlişki 396
Etkin Vatandaşlık ve Toplum Düzeni 397
Temel İnsan Hakları ve Sorumluluklar 397

İhtiyaç ve Sorunlar Karşısında Başvurulabilecek Kurumlar 397
Altıncı Sınıf Öğrenme Çıktıları 398
Yönetimin Karar Alma Sürecini Etkileyen Unsurlar 398
Temel Hak ve Sorumlulukların Toplumsal Düzen Açısından Önemi 398
Vatandaşlık Haklarının Kullanımında Dijitalleşme ve Teknoloji 399
Yedinci Sınıf Öğrenme Çıktıları 399
Türkiye Cumhuriyeti'nin Temel Nitelikleri 399
Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Yönetim Yapısı 400
Türkiye'de Demokrasinin Gelişimi 400
Demokrasinin Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlar 400
Programın Temel Boyutları 401
Beceri Boyutu 401
Değerler ve Eğilimler Boyutu 403
Öğretim Süreci ve Etkinlikler 405
Yaşayan Demokrasimiz Öğrenme Alanı Ders Planı Örnekleri 406
Sonuç 421
Kaynakça 422

17. BÖLÜM
HAYATIMIZDAKİ EKONOMİ ÖĞRENME ALANI

Giriş 428
Öğrenme Çıktıları ve İçeriğin Sınıf Düzeylerine Göre Gelişimi 431
4. Sınıf: İhtiyaç, Tercih ve Bilinçli Tüketim 432
5. Sınıf: Kaynak Yönetimi, Bütçe ve Yerel Ekonomi 433
6. Sınıf: Üretim, Meslekler, Girişimcilik ve Yatırım 433
7. Sınıf: Ekonomik Gelişmişlik ve Millî Kalkınma 435
Hayatımızdaki Ekonomi Öğrenme Alanında Beceriler, Eğilimler ve Değerler 435
Becerilerin Öğretimi ve Yeri 436
Değer Kazandırma Süreci ve Eğilimler 438
Hayatımızdaki Ekonomi Öğrenme Alanında Öğrenme-Öğretme Yaşantıları 440
Temel Kabuller 440
Ön Değerlendirme 441
Köprü Kurma 441
Öğrenme-Öğretme Uygulamaları 441
Farklılaştırma 442
Hayatımızdaki Ekonomi Öğrenme Alanında Öğrenme Kanıtları ve Ölçme-Değerlendirme 442
Sonuç 444
Kaynakça 448

18. BÖLÜM
TEKNOLOJİ VE SOSYAL BİLİMLER ÖĞRENME ALANI

Giriş ... 450
Öğrenme Çıktısı Çerçevesi ... 451
Alan Becerileri ... 453
Kavramsal Beceriler ... 454
Eğilimler ... 455
Programlar Arası Bileşenler ... 456
Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri ... 456
Değerler ... 457
Okuryazarlık Becerileri ... 458
Disiplinler Arası İlişkiler ... 459
Beceriler Arası İlişkiler ... 459
İçerik Çerçevesi ... 460
Anahtar Kavramlar ... 461
Öğrenme Kanıtları (Ölçme ve Değerlendirme) ... 462
Teknoloji ve Sosyal Bilimler Öğrenme Alanında Öğrenme -Öğretme Yaşantıları ... 463
Temel Kabuller ... 463
Ön Değerlendirme ... 463
Köprü Kurma ... 463
Öğrenme – Öğretme Uygulamaları ... 464
Farklılaştırma ... 464
Zenginleştirme ... 464
Destekleme ... 466
Teknoloji ve Sosyal Bilimler Öğrenme Alanına Yönelik Etkinlik Örneği ... 467
Sonuç ... 479
Kaynakça ... 480

1. BÖLÜM

SOSYAL BİLGİLER DERSİ NEDİR?

Prof. Dr. Mustafa TAHİROĞLU, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-8862-3234

Giriş

Sosyal bilgilerin neyi ifade ettiği, amaç, yöntem ve kapsamının nasıl sınırlandırılması gerektiği alanın tarihsel gelişimi boyunca farklı biçimlerde ele alınmış ve kavrama ilişkin çeşitli tanımlar ortaya konulmuştur (Hertzberg, 1981; Rodgers ve Hoffmeyer, 1981; Stanley, 1985a, 1985b). Kavrama ilişkin çeşitli tanımların ortaya çıkması, alanın temel amacına yönelik farklı görüşlerin bulunmasıyla ilişkilendirilmektedir. Bu görüşler kültürel çeşitlilik ve çoğulculuğun ele alınması, önemli tarihsel olay ve kişilikler ile özgürlük ve eşitlik gibi değerlerin öğrencilere aktarılması ve demokratik vatandaşların yetiştirilmesi gibi farklı amaçlar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bunun yanında Sosyal Bilgiler, hem sosyal bilimlerin farklı alanlarından oluşturulan çok disiplinli bir içeriğe hem de içinde bulunulan sosyal, politik, ekonomik ve kültürel yaşama yönelik geniş bir içeriğe sahiptir. Bu durumlar toplumsal süreçlerde yaşanan değişimler ve eğitim alanındaki gelişmelerle birlikte Sosyal bilgilerin farklı biçimlerde ele alınmasına neden olmuştur (Aslan, 2016; Barr vd., 1978/2013; Doğanay, 2008; Hertzberg, 1981; Leming, 1985; NCSS, 1994; Parker ve Jarolimek, 1984; Rodgers ve Hoffmeyer, 1981; Stanley, 1985a, 1985b). Dolayısıyla Sosyal Bilgilerin amacı ve içeriğine ilişkin yaklaşımlar ile içinde bulunulan dönemin koşulları ve eğitim anlayışı, tanımların farklılaşmasında etkili olmuştur. Bu durumun doğal bir sonucu olarak Sosyal Bilgilere yönelik tanımların alanın sosyal bilimlerle ilişkisine, toplumsal yaşamı konu edinmesine,